CONTRIBUȚIE LA ISTORIA COLECȚIONISMULUI ROMÂNESC INTERBELIC. COLECȚIA ACAD. MIHAI CIUCĂ

de IOANA MĂGUREANU

Résumé

L'étude du collectionnisme de l'entre-deux-guerres contribue à l'enrichissement de l'image des institutions culturelles, du climat artistique et du goût esthétique qui caractérisait l'élite intellectuelle de l'époque. Le cas du dr. Mihai Ciucă, spécialiste réputé sur le plan international, illustre cet intérêt pour la collection d'œuvres d'art, intérêt stimulé et discrètement marqué par la personnalité du Professeur Ioan Cantacuzino, dont Mihai Ciucă était un proche collaborateur. La présente étude propose une investigation des sources, de la composition et de la destinée de la collection du Dr. Mihai Ciucă qui réunissait un grand nombre de gravures, de tableaux des peintres roumains et d'objets que le professeur Ciucă acquerrait lors de ses nombreux voyages scientifiques, surtout en Extrême-Orient.

Keywords: Ciucă, Cantacuzino, collecting, engraving, interwar.

Istoria colecționismului românesc interbelic prezintă, încă, o imagine neclară. Multe piese care o compun lipsesc. Lipsesc de asemenea, în unele situații, cum a fost şi cazul cercetării de față, materialele documentare care să fundamenteze studiul. Credem, prin urmare, că terenul este încă prea puțin cercetat, iar imaginea unui colecționar uitat, acad. Mihai Ciucă, este un caz evocator pentru acest *puzzle* încă incomplet.

Mihai Ciucă a fost o personalitate de vârf a medicinei româneşti. Fiu de învățători de sat, născut la Săveni în 1883, bursier al prestigiosului Liceu Internat de la Iaşi, pe care îl absolvă ca şef de promoție, Mihai Ciucă vine în 1902 la Bucureşti. Prin fratele său Alexandru, cu trei ani mai vârstnic, student la Medicină Veterinară, ajunge în anturajul profesorului Ioan Cantacuzino, devenind unul dintre colaboratorii săi cei mai fideli, atât la Laboratorul de Medicină Experimentală, cât şi pe front în anii războiului balcanic şi apoi în „Războiul cel mare”, conducând campaniile de luptă antiepidemică.

Un episod important al formației sale este stagiul efectuat la Institutul Pasteur din Paris între 1914-1915. După război este numit profesor la Facultatea de Medicină de la Iaşi, unde organizează şi conduce şi Spitalul „Izolarea”, alături de prietenul şi colaboratorul său, dr. Alexandru Slătineanu. După moartea mentorului său, este chemat la Bucureşti să conducă, alături de C. Ionescu-Mihăieşti, Institutul Cantacuzino, continuându-şi activitatea didactică la Facultatea de Medicină din Bucureşti.

Microbiolog, infecționist, bacteriolog, epidemiolog, Mihai Ciucă şi-a legat numele, în primul rând, de două domenii de cercetare: malaria şi bacteriofagul. Alături de Jules Bordet (laureat al Premiului Nobel în 1919), a descoperit, în 1921, fenomenul lizogeniei, cunoscut sub numele de fenomenul Bordet-Ciucă. Recunoaşterea internațională i-a adus-o, însă, mai

STUDII ŞI CERCET. IST. ART., ARTĂ PLASTICĂ, serie nouă, tom 1 (45), p. 217–223, Bucureşti, 2011

ales contribuția sa la combaterea şi eradicarea paludismului, contribuție recompensată în 1966 cu cel mai prestigios premiu pentru un malareolog, premiul Darling. În 1924 a fost numit, la recomandarea profesorului Cantacuzino, expert al Comisiei de paludism a Societății Națiunilor, iar din 1928 şi până în 1939 a fost secretarul general al acestei comisii. După război a fost unul din cei cinci membri ai Comitetului de experți în paludism ai Organizației Mondiale a Sănătății. Aceste funcții l-au purtat în misiuni antipaludism în Europa, Nordul Africii, Orientul Apropiat şi Extremul Orient: India, China, Indonezia, Malaezia, Japonia. A ținut cursuri despre paludism la Paris, Hamburg, Roma, Singapore.

În 1919 a semnat în numele României, alături de Titulescu şi Cantacuzino, tratatul de pace de la Versailles.

Această schiță a biografiei omului de ştiință Mihai Ciucă[1] este doar un cadru general pentru subiectul studiului de față – colecționarul Mihai Ciucă –, un cadru necesar, care poate furniza sugestii pentru modul de constituire a colecției. Astfel, în pofida lipsei surselor directe – articolul publicat de Elena Bîlcu în 1955 în urma donației către Academia Română din 1954[2] şi actul unei donații ulterioare (1966) către aceeaşi instituție sunt printre puținele de acest fel –, putem reface profilul de colecționar al dr. Mihai Ciucă, pentru a-i acorda astfel un loc în istoria colecționismului românesc.

Cele două donații către Academia Română constau, amândouă, în opere de grafică, în mare majoritate gravuri. Prima donație cuprindea o serie de 260 de gravuri, iar cea din 1966 38 de opere, dintre care 31 gravuri, iar restul acuarele şi desene. Analiza listelor pare să indice că centrul colecției era gravura franceză „modernă", adică secolele XIX şi XX, cuprinzând artişti importanți ca Géricault, Toulouse-Lautrec, Paul Huet, Eugène Leroux, Daubigny, Manet, Millet, Alphonse Legros şi Eugène Carrière. Se remarcă interesul pentru Daumier, prezent cu 93 de litografii în prima donație şi cu încă cinci în cea din 1966.

În donația din 1954 apar însă, alături de gravorii francezi, şi nume celebre din alte şcoli: Dürer, Van Dyck, Rembrandt, Jan Both, Jongkind, Ensor. Intenția nu pare să fi fost aceea de a ilustra istoria gravurii, ci doar de a colecționa piese valoroase. În legătură cu aceste piese, Elena Bîlcu remarca: „Ca un bun cunoscător, colecționarul a ştiut să aleagă exemplarele mai prețioase prin tiraj ori calitatea hârtiei şi a cernelei şi chiar, câteodată, stadii mai rare"[3].

O altă secțiune a donației o constiuie seria de 18 stampe japoneze, primele piese de acest fel intrate în colecția Bibliotecii Academiei Române[4], care se va îmbogăți însă curând (1962) cu stampele japoneze donate de George Oprescu.

Fără a fi un pasionat colecționar de artă românească, dr. Ciucă avea „biroul [...] tapetat cu cărți şi tablouri de Steriadi şi Ghiață"[5] (Fig. 1), iar în casa sa se aflau şi alte picturi de Petraşcu, cu care era prieten, de Pallady şi Iser[6]. Şi în donația din 1966 apar câteva acuarele şi desene de Pallady şi Steriadi şi o litografie de Şt. Popescu.

Profilul colecției sale devine mai clar dacă este privit în relație cu mediul în care a luat naştere. Dr. I. Mesrobeanu relatează, într-un document păstrat la Muzeul Național de Artă al României[7], că modelul inspirator, atât pentru colecția dr. Mihai Ciucă, cât şi pentru cele ale

---

[1] Principalele date biografice provin din volumul biografic *Frații Ciucă* de Radu Iftimovici, 1975, şi din volumele omagiale *Omagiu lui Mihai Ciucă cu ocazia împlinirii a 80 de ani*, Ed. Academiei RPR, 1965, conținând discursuri de Ştefan Milcu, Voinea Marinescu, Jean Livescu, Şt. Nicolau, Gh. Lupaşcu, N. Nestorescu, I. Mesrobeanu, Maria Franche; vezi şi Mihai Sefer, *Bacteriofagii. Volum omagial Mihai Ciucă 120 ani,* Bucureşti, 2003.

[2] Elena Bîlcu, *Colecția de gravuri a acad. Mihai Ciucă*, în *Revista de bibliologie*, 1955.

[3] *Ibidem*, p. 301.

[4] *Biblioteca Academiei Republicii Socialiste România 1867-1967. Cartea centenarului*, p. 190.

[5] Radu Iftimovici, *op. cit.*, p. 14.

[6] Comunicare verbală, familia colecționarului, ian. 2007.

[7] Dosar: *Evocare D. Ghiață*, Muzeul Național de Artă al României, *apud* Petre Oprea, *Colecționari de artă bucureşteni*, Bucureşti, 1976, p. 85, n. 2.

dr. C. Ionescu-Mihăieşti, dr. Alexandru Slătineanu, dr. Mircea Iliescu, a fost colecţia dr. Ioan Cantacuzino.

Fig. 1. Jean Al. Steriadi, *Peisaj*, ulei pe carton, din colecţia dr. Mihai Ciucă, familia colecţionarului.

Personalitate fascinantă a culturii române, profesorul Cantacuzino era centrul în jurul căruia s-a constituit grupul de medici (medici-colecţionari mai târziu) de la Institutul Cantacuzino. Iar fascinaţia pe care o exercita asupra acestor tineri nu era una doar de ordin ştiinţific. O atestă mărturii, precum cea a dr. Ciucă relatată de Radu Iftimovici:

> … ceea ce respiram noi acolo, în preajma maestrului, era aerul pur al umanismului renascentist. […] Ceea ce am învăţat noi, de asemenea, de la Cantacuzino, a fost că noţiunea de specialist nu o exclude pe cea de om de cultură, de om cu preocupări multiple. […] Noi am trăit acolo, alături de Cantacuzino, toate acele frământări pe care unii, superficiali, le-au socotit nişte *violon d'Ingres*: dragostea lui debordantă pentru muzica bună, erudiţia şi ataşamentul pentru artele plastice, pasiunea pentru istoria culturii[8].

La plecarea tânărului Ciucă la Paris, dr. Cantacuzino are grijă să îl sfătuiască:

> Nu cumva să treci orb pe lângă această lume de minuni care e Parisul. Dacă vei şti la perfecţie ultimele noutăţi de microbiologie şi nu vei fi zăbovit în faţa vitraliilor medievale de la „Sainte Chapelle" sau în faţa sălilor cu sculptură grecească de la Louvre, te-ai dus degeaba la Paris[9].

Colecţia profesorului Cantacuzino, începută încă din anii studenţiei pariziene şi îmbogăţită de-a lungul numeroaselor călătorii la Paris, era considerată una dintre cele mai valoroase colecţii de artă din ţară şi una redutabilă chiar la scară europeană[10]. Colecţia privilegia arta franceză, dar trăsătura care o făcea unică în spaţiul românesc era specializarea

---

[8] Radu Iftimovici, *op. cit.*, p. 40-41.

[9] *Ibidem*, p. 75.

[10] Pentru colecţia Cantacuzino vezi G. Oprescu, *Colecţia Profesor Dr. I. Cantacuzino. Tablourile, gravurile, desenele şi cărţile*, în *Boabe de grâu*, nr. 10-11, 1935; Petre Oprea, „Prof. Dr. I. Cantacuzino", *op. cit.*, p. 82-87.

pe gravură (în 1910 număra deja 10 000 de gravuri). Chiar dacă gravura franceză „modernă" reprezenta mai bine de jumătate din totalul operelor, colecția avea ambiția, după cum relatează George Oprescu, de a ilustra întreaga istorie a gravurii și toate tehnicile ei, cu toate epocile și toți artiștii de seamă, și mai ales prin opere de extrem de bună calitate („tiragii rarisime" sau „diferitele stări ale gravurilor de seamă"[11]).

Dar poate nu atât colecția impresionantă a dr. Cantacuzino i-a marcat pe tinerii doctori din jurul său, cât personalitatea colecționarului: Cantacuzino nu apela la alți colecționari și la intermediari pentru achiziții[12], ci era un pasionat vizitator al anticarilor parizieni și, mai ales, un mare cunoscător al gravurii. Opinia sa era apreciată de colecționari, anticari, artiști. Tzigara-Samurcaș vorbea de „subtilul amator, dublat de un specialist din ce în ce mai expert", „condus în alegerea sa nu numai de înnăscutul său gust dar și de discernământul eruditului cunoscător al tuturor tainelor tehnicei gravurii"[13]. Și ținea să cultive aceeași pasiune la tinerii care îl înconjurau.

> În casa lui, extrem de încăpătoare, ținea ca, o dată pe săptămână, vinerea, să-și adune colaboratorii și prietenii, cu unii discutând mai adânc despre artă, pe alții inițiindu-i în înțelegerea gravurii și învățându-i s-o prețuiască, pe toți deopotrivă îndemnându-i prin exemplul său să-și alcătuiască colecții proprii[14].

O mărturisire a dr. Slătineanu evocă mai clar rolul jucat de profesorul Cantacuzino și de colecția sa în formarea gustului pentru artă și a spiritului de colecționar al elevilor săi:

> De asemenea [dr. Cantacuzino] era unul din cei mai mari experți în pictură și în estampe pe care l'am întâlnit. Erudiția lui în estampe era formidabilă. Cum nu te apropii de foc fără să te arzi nițel, mi-a trecut și mie această din urmă pasiune, și vă vorbesc, rândul acesta în cunoștință de cauză. Deseori am avut ocazia să văd la Paris, negustorii și amatorii cerându-i avizul asupra vreunei piesei îndoelnice. Bibliofil emerit, avea cea mai frumoasă bibliotecă din Țară, cu cărți rare și ediții princeps[15].

Alături de Al. Slătineanu trebuie menționat și C. Ionescu-Mihăiești, căruia Cantacuzino i-a transmis în primul rând pasiunea pentru bibliofilie. Colecția de cărți rare a Dr. C. Ionescu-Mihăiești a fost donată Bibliotecii Academiei Române la moartea colecționarului și a intrat în patrimoniul Cabinetului de Stampe pentru raritatea și valoarea edițiilor.

O altă colecție și un alt colecționar care trebuie invocați în relație cu modelul cantacuzin este George Oprescu și colecția sa[16]. Mihai Ciucă însuși era legat de Oprescu printr-o „veche și caldă prietenie", după cum ne lasă să intuim dedicația cu care istoricul de artă îi dăruiește una dintre cărțile sale[17]. După propriile mărturisiri, G. Oprescu a copilărit în casa lui C. Ionescu-Mihăiești, care i-a fost „ca un frate" de la vârsta de 11 ani. Prin intermediul acestuia intră în cercul lui Cantacuzino, care i-a modelat gustul artistic, îndreptându-l spre producțiile grafice, gravuri și desene. Iată ce mărturisea în această privință istoricul de artă:

> La întrunirile pe care unii membri ai Institutului le țineau acasă la Profesorul Cantacuzino, duminica […] întruniri la care și eu am luat adesea parte, și care au contribuit la formarea mea ca istoric de artă era o adevărată încântare să asculți conversația lui Ionescu-Mihăiești cu maestrul lui iubit[18].

---

[11] Al. Tzigara-Samurcaș, *Humanistul Dr. I. Cantacuzino și arta*, în *'In memoria' Profesorului Ioan Cantacuzino*, București, 1936, p. 383d.

[12] Petre Oprea, *op. cit.*, p. 83.

[13] Al. Tzigara-Samurcaș, *loc. cit.*

[14] Idem*, loc. cit.*

[15] Al. Slătineanu, *Profesorul Ion Cantacuzino, cuvântare ținută în aula Universității din Iași, 11 febr. 1934*, în *'In memoria' Profesorului Ioan Cantacuzino*, p. 32.

[16] Petre Oprea, *George Oprescu*, *op. cit*., p. 148-153; Remus Niculescu, *Un mare donator al Cabinetului de Stampe*, în *Omagiu lui George Oprescu. Expoziție de Gravuri, desene, documente*, București, 1971, p. 7-8; Petre Oprea, *George Oprescu, muzeograf*, în *R M*, an 19, nr. 1, 1982, p. 49-53.

[17] La Biblioteca Institutului de Istoria Artei „G. Oprescu" se păstrează ediția cărții lui G. Oprescu, *L'art roumain de 1800 à nos jours* care i-a aparținut lui M. Ciucă și care poartă dedicația „Lui Mihai Ciucă, cu veche și caldă prietenie, G. Oprescu"; în aceași bibliotecă se păstrează *Noțiuni de epidemiologie și serovaccinațiuni (cu aplicațiune specială în campanie)* de dr. Alexandru Slătineanu, dr. Ionescu-Mihăiești și dr. Mihai Ciucă, București, 1915, cu bogate adnotări de G. Oprescu.

[18] George Oprescu, [1964], *Donația C. Ionescu-Mihăiești. 1883-1962. Expoziție de cărți rare*, Biblioteca Academiei R. S. România, București, 1983, p. 5.

La rândul său, G. Oprescu a donat colecția sa Academiei Române în 1962.

De altfel, acest gest pare a fi tipic pentru destinul colecțiilor colaboratorilor profesorului Cantacuzino. Dincolo de similaritatea de conținut (gravură, artă franceză, bibliofilie), unele dintre aceste colecții (Ionescu-Mihaieşti, Ciucă, Oprescu) au fost donate statului, fie Muzeului Toma Stelian, fie, după dispariția acestuia, Academiei Române, gestul oglindindu-l pe cel al lui Cantacuzino de a-şi dona o parte din colecție Muzeului Toma Stelian şi al fiilor lui Cantacuzino de a dona mare parte din colecția de gravură a tatălui lor aceleiaşi instituții. Colecția Slătineanu a ajuns şi ea în mare parte în patrimoniul Academiei, dar prin achiziții numeroase de-a lungul timpului de la familia Slătineanu[19].

Înaintea donației către Academia Română, Mihai Ciucă figurează (în catalogul din 1939), alături de fratele său Alexandru Ciucă, printre donatorii Muzeului Toma Stelian. Mulți dintre apropiații lui Ciucă au fost implicați în conducerea muzeului şi constituirea colecțiilor, profesorul Ioan Cantacuzino, în calitate de Preşedinte al „comitetului artistic" instituit după intrarea muzeului în posesia statului prin legat testamentar, George Oprescu, în calitate de director al muzeului din 1931, dr. Ionescu-Mihăieşti, dr. Slătineanu, Şt. Popescu[20] printre donatori. Orientarea lui Mihai Ciucă către această instituție este, aşadar, firească.

În articolul *George Oprescu, muzeograf* Petre Oprea afirma: „Printre primii care, din propria inițiativă, au împrumutat muzeului, pentru un timp mai îndelungat, lucrări de artă, au fost dr. Maria Stănculeanu, dr. I. Cantacuzino, Eugen Stătescu, Nora Steriadi, *M. Ciucă*, George Olszweski, care, după un timp, le-au donat definitiv[21]" [s.n.]. Dacă însă Alexandru Ciucă figurează în catalogul redactat de Oprescu în 1939 ca donator a două picturi de Ghiață, fratele său Mihai, deşi apare în lista de donatori ai muzeului, nu figurează cu nici o operă în catalog[22]. Inventarele Secției de pictură românească de la Muzeul Național de Artă al României, unde se află din 1950 colecția Toma Stelian, nu oferă informații suplimentare despre natura donației lui Mihai Ciucă către această instituție.

Am subliniat mai devreme locul important ocupat de Daumier în colecția dr. Ciucă. Acest fapt nu este nici el întâmplător. După cum au sugerat Ştefan Godorogea şi Emanuel Bădescu, Daumier a avut un ecou considerabil în Romania, încă din timpul vieții[23]. Biblioteca Academiei Române deține o colecție de 2000 de litografii de Daumier, provenite din donațiile Mihai Ciucă şi George Oprescu şi din achiziții din colecțiile Alexandru şi Barbu Slătineanu şi Eugen Filotti; iar la Muzeul Național de Artă se află o parte din cele peste 3000 din colecția Cantacuzino[24].

Dincolo de interesul marcat – în cercul profesorului Cantacuzino – pentru opere de grafică, susținut de un gust şi o cunoaştere excepționale, şi mai remarcabilă este „politica gravurii"[25] pe care acest cerc de amatori de artă a dus-o. În 1916 se înființa, din inițiativa lui Steriadi şi a lui Fişer-Galați şi cu susținerea dr. I. Cantacuzino, Societatea „Graphica", al cărei scop declarat era „încurajarea şi răspândirea aqua-fortei, gravurii şi litografiei artistice" prin „[organizarea de] expoziții de artă grafică, [publicarea de] mape cu lucrări grafice"

---

[19] Comunicare verbală, conf. dr. Ioana Beldiman, dec. 2006.

[20] Şt. Popescu era şi el un intim al cercului lui Cantacuzino, iar după moartea acestuia artistul a făcut o donație Muzeului Toma Stelian în amintirea profesorului; relația cu Mihai Ciucă este atestată de dedicația de pe un album *Şt. Popescu*, scris de G. Oprescu şi care i-a aparținut Dr. Ciucă (astăzi în colecțiile Bibliotecii Institutului de Istoria Artei „G. Oprescu"): „D-lui Mihai Ciucă, cu multă prietenie, Ştefan Popescu / G. Oprescu".

[21] Petre Oprea, *George Oprescu, muzeograf*, p. 52

[22] George Oprescu, *Muzeul Toma Stelian. Catalog (Pictură, sculptură şi desen)*, Casa Şcoalelor, Muzeul Toma Stelian, Bucureşti, 1939; Peisajele Cat. 105 şi Cat. 107 de D. Ghiață provin din donația dr. Al. Ciucă.

[23] Ştefan Godorogea, Emanuel Bădescu, *Daumier şi ecoul său în România*, în *RM*, an 17, nr. 6, 1980, p. 52-56.

[24] George Oprescu, *Colecția Profesor Dr. I. Cantacuzino*…, p. 17.

[25] George Oprescu, *Procesul verbal al şedinței publice de la 8 iunie 1945*, în *Analele Academiei Române, Desbaterile,* Seria a II-a, 65, 1945/46, p. 5-7, *apud* Remus Niculescu, *op. cit*., n. 2, p. 8.

pentru „a deştepta prin publicitate şi prin editare de mape, la îndemâna fiecăruia, gustul pentru arta reproductivă”[26]. Prima expoziţie, din 1916, prezenta un istoric al tehnicii gravurii, cu piese provenind în cea mai mare parte din colecţia Cantacuzino. Iniţiativa îşi reia cursul după război abia în 1923, cu expoziţia *Portretul în gravura franceză*, iar următoarea expoziţie planificată pentru 1924 (Daumier şi Gavarni) nu a mai fost realizată din pricina desfiinţării, din cauze neştiute, a Societăţii „Graphica”.

Dar expoziţiile de artă grafică continuă, între ’31 şi ’38, cu sprijinul aceloraşi Steriadi şi Cantacuzino, la Muzeul Toma Stelian, sub conducerea lui George Oprescu[27]. În cazul acestor expoziţii parte din patrimoniu provine de la cabinete de stampe occidentale (Berlin, Uffizi, Louvre), dar şi din colecţiile bucureştene, în primul rând cele ale lui Cantacuzino şi Oprescu.

Steriadi a avut un rol important nu numai în manifestările expoziţionale legate de arta grafică, ci şi în cercul iubitorilor de artă din jurul lui Cantacuzino. Intim al laboratorului lui Cantacuzino, precum şi al casei acestuia, Steriadi leagă prietenii strânse cu doctorii colecţionari. Dovadă stau nenumăratele portrete, desene, uneori litografii, în care i-a înfăţişat (Fig. 2). În colecţia lui George Oprescu se aflau portretele dr. Cantacuzino, dr. Ionescu-Mihăieşti, dr. Mihai şi Alexandru Ciucă, ale lui Oprescu sau Henri Focillon şi ale unor artişti. Alte asemenea serii de schiţe-portrete cu grupul de la Institutul Cantacuzino se aflau în colecţiile C. Ionescu-Mihăieşti, dr. Alice Magheru, iar componenţa grupului poate fi reconstituită prin răsfoirea albumului despre opera grafică a lui Steriadi[28].

Prietenia lui Steriadi cu dr. Ciucă este evocată în biografia lui Radu Iftimovici: „am devenit prieteni nedespărţiţi, mai ales cu Steriadi”; „prietenii veniţi să mă conducă [la gară]: Ionescu-Mihăieşti, Ion Minulescu, pictorul Steriadi…”[29], şi, de asemenea, este atestata de desenele artistului, între care o caricatură, la care Mihai Ciucă ţinea în mod deosebit, reprezentându-l alergând cu o plasă de fluturi după ţânţari prin junglă, şi alta în care ţine în mână o eprubetă de sânge (Fig. 3). În 1966 Mihai Ciucă a donat Bibliotecii Academiei şi două litografii de Steriadi reprezentând portretul său[30].

O relaţie strânsă îl lega şi de pictorul Dimitrie Ghiaţă. Se pare că însuşi Mihai Ciucă l-a angajat ca laborant la Institutul Cantacuzino, unde pictorul a fost descoperit de Cantacuzino, care a devenit protectorul său.

Un alt capitol al colecţiei, după cum am menţionat, îl constituiau stampele japoneze, mărturie a interesului dr. Ciucă pentru Japonia şi culturile extrem orientale în general. Radu Iftimovici a publicat în biografia fraţilor Ciucă pasaje pline de pasiune din jurnalul lui Mihai Ciucă ajuns în China, India ş.a.m.d., menţionând de exemplu un pasaj de nu mai puţin de 50 de pagini de notiţe luate din cărţi despre civilizaţia şi cultura chineză. Această pasiune, alimentată de nenumăratele călătorii în Asia, este documentată de donaţia de piese orientale făcută Muzeului Toma Stelian: un costum chinezesc de înalt demnitar, care se află astăzi la Secţia de arta orientală, şi probabil şi alte piese[31]. Fără însă a vrea să diminuez importanţa impactului culturii orientale asupra dr. Ciucă, îndrăznesc să sugerez că gustul pentru stampa japoneză i-a fost inculcat mult mai devreme. Cantacuzino însuşi avea în colecţie asemenea

---

[26] Invitaţie de adeziune la Societatea „Graphica” publicată odată cu Catalogul expoziţiei *Portretul în gravura franceză*, Cultura Naţională, 1923.

[27] Petre Oprea, *Pictorul Jean Steriadi, muzeograf*, în RM, an 16, nr. 9-10, 1979, p. 80-85.

[28] George Oprescu, *Jean Alexandru Steriadi desenator*, Ed. Academiei RPR, Bucureşti, 1961.

[29] Radu Iftimovici, *op. cit.*, p. 42, 150.

[30] Dr. Ciucă a înmânat litografiile acad. Milcu, care le-a predat Cabinetului de Stampe. În arhivele Cabinetului se păstrează actul prin care Milcu a predat litografiile şi scrisoarea de mulţumire adresată de Cabinet Acad. Ciucă (martie ‘66).

[31] Carmen Brad, *Arta chineză din patrimoniul Galeriei Orientale. Dinastiile Ming şi Qing*, Muzeul Naţional de Artă al României, Bucureşti, 1999; din donaţia Ciucă către Muzeul Toma Stelian provine o haină de înalt demnitar, Cat. 62, p. 98-99.

piese, menționate de Al. Tzigara-Samurcaş[32], iar din cercul său George Oprescu va constitui o colecție de peste 1000 de stampe japoneze[33].

Fig. 2. Jean Al. Steriadi, *Dr. Mihai Ciucă*, peniță pe hârtie, Cabinetul de Stampe, Biblioteca Academiei Române.

Fig. 3. Jean Al. Steriadi, *Prof. dr. Mihai Ciucă*, peniță pe hârtie, Institutul de Seruri şi Vaccinuri „Dr. I. Cantacuzino”.

Din călătorii va aduce însă nu numai piese extrem-orientale, ci şi piese din Orientul Apropiat, vase, tingiri de aramă sau cositor[34], care, fără a avea o valoare artistică deosebită, permit reconstituirea mentală a interiorului apartamentului din Cotroceni, din blocul în care locuia şi poetul Minulescu (şi unde acum se află colecția Minulescu) şi unde a trăit pentru o perioadă şi Liviu Rebreanu. De altfel, Radu Iftimovici menționează în treacăt o înrudire prin alianță între cei doi colecționari, Ciucă şi Minulescu[35].

[32] Al. Tzigara-Samurcaş, *op. cit.*, p. 383[e].

[33] Petre Oprea, *George Oprescu*, în *Colecționari…*, p. 149; *Expoziția de gravură Katsushika Hokusai 1760-1849*, Bucureşti, 1960.

[34] Aflate în posesia familiei colecționarului.

[35] Radu Iftimovici, *op. cit.*, p. 13; mama lui Minulescu se numea Alexandrina Ciucă, dar nu am putut verifica informația despre relația de rudenie între Ciucă şi Minulescu.